BUDOWNICZY

Zeszyt 9 Wrzesień 1935

ROCZNIK VII WRRESIEŃ 1935 ZESZYT 9

BUDOWNICZY

ORGAN ZWIĄZKU STOWARZYSZEN SAMODZIELNYCH BUDOWNICZYCH i KIEROWNIKÓW BUDOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ Z. z

Adres Administracji: **Katowice, Pocztowa 16. Tel. 362-65**

Cena egzemplarza 1 zł. Abon. półrocznie 6 zł. „ rocznie 10 zł.

Adres Redakcji: **Lwów, Sykstuska 38. Tel. 205-43**

ODDZIAŁY BUDOWNICZEGO:

KRAKÓW — Związek Budowniczych i Kierowników Budowy, ul. Straszewskiego 28, tel. 100-15

STAROGARD — Stowarzyszenie Samodzielnych Budowniczych i kierowników Budowy, ul. Gimnazjalna 14, tel. 1-02.

STANISŁAWÓW — Stowarzyszenie Samoistnych Kierowników Budowy, ul. Szydłowskiego

BYDGOSZCZ — Stowarzyszenie Samodzielnych Polskich Budowniczych i Kierowników Budowy, ul. Kozietulskiego 8. tel. 1-39

PRZEMYŚL — Stowarzyszenie Uprawnionych Kierowników Budowy ul. Szopena 3.

SOSNOWIEC — Związek Kierowników Budowy Zagłębia Dąbrowskiego ul. Piłsudskiego 16, Tel. 0-01

Dr. Jan Sas Zubrzycki, Prof. Politechn. Lwowskiej

(Wspomienie pośmiertne)

Ś. p. Prof. Zubrzycki zmarł 4. sierpnia 1935 w 76 roku życia po ciężkiej chorobie, która dłuższy czas zatrzymała Go na łożu.

Syn Marcelego legjonisty węgierskiego z 1849 r., oficera lwowskiej gwardji narodowej z 1848 r., powstańca z 1863 r. i więźnia Kufsteinu, rodzi się w 1860 r. w Tłumaczu, studjuje w szkole realnej w Stanisławowie i na Politechnice we Lwowie. Kilka lat pracuje w Magistracie i prowadzi własne biuro cywilnego architektury w Krakowie. Na podstawie licznych już prac z działu architektury uzyskuje doktorat rerum technicarum na politechnice lwowskiej. Na zaproszenie Senatu politechniki tej dojeżdża z Krakowa na wykłady jako docent i w kilka lat później oddaje się stale pracy profesorskiej na katedrze historji sztuki, form architektonicznych i rysunków, Równocześnie pracuje twórczo artystycznie literacko i jako architekt projektodawca i wykonawca. Studjuje architekturę zagranicą podczas częstych podróży po Europie zachodniej, wszędzie szukając związku z architekturą polską.

Tak przygotowuje się Śp. Prof. Zubrzycki do oddania całej Swej duszy artystycznej li tylko dla Ojczyzny w myśl wskazań Swych przodków, przekazanych przez ojca i matkę, a wspomagając się literacko wzajemnie z siostrą Jadwigą Strokową (Jadwiga z Łobzowa).

Nieugięty w charakterze z nadzwyczajnym polotem myśli i wytrwałością w pracy pozostawia dla współczesnych i potomnych rodaków niewyczerpaną skarbnicę przeszłości architektury i budownictwa polskiego, przepięknie ujętego w Swych dziełach budowlanych, dziełach rysunkowych i literackich,

Społecznie działa tylko w duchu katolicko narodowym. Wierny tradycji nosi w czasach zaborczych strój narodowy, organizuje mieszczaństwo polskie w stowarzyszeniu „Gwiazda" w Krakowie, z siostrą redaguje dwutygodnik „Polski Lud".

Za zasługi otrzymuje z rąk Rządu Polskiego Komandorję Orderu „Polonia Restituta".

W dziełach swych i pracy profesorskiej i publicystycznej szuka i znajduje właściwy styl polski i nie daje się do końca twórczości zmieść modzie architektonicznej, której zakusy na ziemiach polskich, jak secesja i inne tak prędko przeminęły, zwalcza ją otwarcie, redagując po prof. Ekielskim „Architekta".

Głębokie i poważne ujęcie tematu i przebijająca tendencja odrodzenia duszy polskiej z pęt niewoli i marazmu liberalnego i narodowego, wyjątkowo tylko ustępuje popularyzacji w Swych dziełach.

Wymienimy tylko najważniejsze Jego dzieła piśmienne i rysunkowe: 1) Bazyliki średniowiecza w układzie rzutów. 2) Rozwój gotycyzmu w Polsce. 3) Właściwości kościołów gotyckich w Polsce. 4) Krakowska Szkoła Architektoniczna z XIV wieku

5) Architektura Kościołów Marjackich i Wieża Marjacka. 6) Architektura Placu Dominikańskiego i Rynku Krakowskiego. 7) Amiens-Kolonja. 8) Styl Staro-chrześcijański. 9) Sztuka Średniowiecza. 10) Styl Nadwiślański. 11) Styl Zygmuntowski. 12) Polskie Budownictwo Drewniane. 13) Cieślictwo Polskie. 14) Katedry Polskie, 15) Zwięzła Historja Sztuki. 16) Utwór Kształtu. 17) Skarb Architektury w Polsce, 4 tomy. 18) Cieśla Polski. 19) Kaflarstwo Polskie. 20) Kowalstwo Polskie. 21) Arcydzieła Wita Stworza. 22) Wit Stworz w Norymbardze. 23) Wiązania Polskie. 24) Sklepienia Polskie. 25) Zamki Polskie. 26) Mir Sława — znak krzyżowy. 27) Mistrz Twardowski. 28) Zabytki Miasta Krakowa. 29) Zabytki Architektoniczne Miasta Jarosławia i inne.

Z dzieł budowlanych wymianiamy wykonane przez Niego kościoły przeważnie w stylu swoistym w miejscowościach: 1) Szczurowa koło Brzeska, 2) Trześń, 3) Trześniów, 4) Błażowa, 5) Ciężkowice, 6) Chodzowa koło Tarnowa, 7) Jedlicze, 8) Gdów, 9) Jadowniki, 10) Cieklin koło Jasła, 11) Zaleszany, 12) Piotrowice, 13) Poręba Radlna, 14) Brześnik, 15) Czortków, 16) Chorowicze, 17) Porąbka Uszewska, 18) Bochnia, 19) Wieża Marjacka w Krakowie (odbudowa), 20) Piotrkowice, 21) Otfinów, 22) Bielcza, 23) Kasinka Mała, 24) Biesiadka, 25) Tłuste, 26) Andrzejówka. 27) Olszówka, 28) Krościenko, 29) Podgórze koło Krakowa (fara i OO. Redemptorystów), 30) Miejsce Piastowe, 31) Bóbrka, 32) Brzozów, 33) Chochołów, 34) Rakszawa, 35) Trzciana, 36) Oleszów, 37) Krzemienica, 38) Kąkolówka, 39) Łąkawica, 40) Bodowa, 41) Lubatowa, 42) Zabierzów, 43) Kołomyja, 44) Gorlice, 45) Zaleźnikowa, 46) Sokołów, 47) Lubcza, 48) Rzeszów, 49) Tarnów (XX. Misjonarzy), 50) Niebylce, 51) Tryszcza, 52) Chaczów, 53) Tarnopol, 54) Szczepanów, 55) Łężykowice, 56) Borzęcin, 57) Tłustobaby, 58) Wiśniowczyk, 59) Siedlce koło Kamionki, 60) Łapczyce, 61) Szczucin, 62) Oleśnice, 63) Niedzieliska, 64) Niewodne, 65) Zator, 66) Wietrzychowice, 67) Siedliska koło Pilzna, 68) Zamarstynów koło Lwowa (OO. Kapucynów), 69) Cerkiew koło Pochni 70) Nowy Sotomin na Budowinie, 71) Masłów w Kieleckiem, 72) Trzebinia (OO. Salwatorjanie), 73) Biesiadka, 74) Budka, 75) Witków Mały, 76) Sokal, 77) Izdebki, 79) Szczepanów, 80) Ryglice, 81) Wielkie Oczy.

Zaprojektował i wybudował również szereg ratuszy, budynków „Sokoła", kamienic i domów mieszkalnych i tak: niektóre: w Krakowie 1) Szkoła przy ul. Studenckiej, 2) Dom Zimlera przy ul. Zacisze, 3) Domy Turnaua, przy ul. Rakowickiej i Siemiradzkiego, 4) Pałac Włodka przy ul. św. Filipa, które z domami pomysłu prof. Talowskiego tworzą swą charakterystyczną epokę budownictwa mieszkaniowego, 5) Dom własny przy aleji Słowackiego, 6) Dom macierzysty SS. Albertynek w Czerwonym Prądniku, 7) Zakład OO, Michaelitów w Miejscu Piastowem, 8) Odbudowa ruin zamku odrzykońskiego i wiele innych.

W rękopisie pozostawił zamki polskie i tekę zdjęć z r. 1886 zabytków m. Krakowa.

Prof. Zubrzycki zostaje mianowany członkiem Polskiej Akademji Umiejętności, Prezesem Towarzystwa Opieki nad zabytkami sztuki we Lwowie i Członkiem Towarzystwa Naukowego.

Podziw i zachwyt budzi plon życia Tego dzielnego człowieka i wielkiego artysty i zgodaie z marzeniem Jego należałoby życzyć Polsce dalszego współpracownika architekty, któryby uzupełniał tę skarbnipolską z tej i innycq dzielnfc Polski z tem umiłowaniem i tem talentem.

Pewnie doczekamy się okszernej monogtafji Tego wielkiego Męża przez Jego uczniów, a w uznaniu zasług — kreślimv w krótkości ten należny Mu zarys w hołdzie.

Mimo ciężkich przejść rodzinnych, gdyż najstarszy pochował rodzeństwo małżonkę i syna, zachował zawsze chrześcijański spokój i wesołą życzliwość dla kolegów, uczniów i znajomych,

Pozostawił córkę i zięcia Józefa de Tysson we Lwowie, Nabielaka 29, który może udzielić dalszych informacyj zainteresowanym Jego dziełami.

Nowa ustawa o bezpieczeństwie i higienie przy robotach budowlanych

Rozporządzenie o bezpieczeństwie i higienie przy robotach budowlanych opublikowane w Dz. U. R. P. z dnia 17 lipca 1935 — wchodzi w życie z dniem 17 października 1935.

Rozporządzenie dotyczy całości urządzeń gospodarczych i pomocniczych na budowach, jak również zachowania się pracowników przy pracy.— Uważamy więc, że ścisłe zapoznanie się z niem jest obowiązkiem wszystkich, którzy ponoszą odpowiedzialność za prowadzenie budowy i dlatego zapodajemy dosłowny tekst rozporządzenia poniżej.

Wydanie tego rozporządzenia wprowadzi ład w sprawie wykonywania rusztowań i higieny na budowach — i przyczyni się w znacznej mierze do zmniej-

szenia ilości nieszczęśliwych wypadków a w konsekwencji, podnosząc bezpieczeństwo na budowie, pozwoli zczasem na zmniejszenie wkładek ubezpieczeniowych.

Witając z całem uznaniem i życzliwością nowo wydane przepisy — tuszymy nadzieję, że organy władzy do tego powołane dbać będą o należyte stosowanie tych przepisów w praktyce.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRÓW SPRAW WEWNĘTRZNYCH I OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 23 maja 1935 r.

Przepisy, dotyczące przestrzegania warunków bezpieczeństwa i higjeny przy robotach budowlanych.

Na podstawie art. 376 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 202) w związku z rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 12 lipca 1932 r. o wprowadzeniu nazwy „Minister Opieki Społecznej" i „Ministerstwo Opieki Społecznej" (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 597) oraz na podstawie art. 1 i 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 21 maja 1932 r. w sprawie zniesienia urzędu Ministra Robót Publicznych (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 479) zarządza się co następuje:

I. Przepisy ogólne.

§ 1. Przepisy rozporządzenia niniejszego mają zastosowanie przy wykonywaniu zarówno przez przedsiębiorców jak i sposobem gospodarczym robót budowlanych, o których mowa w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 202).

§ 2. (1) Urządzenia pomocnicze, transportowe i ochronne przy budowie oraz podnośniki i materjały, używane do tych urządzeń, mają odpowiadać ogólnie uznanym wymaganiom co do ich jakości oraz przepisowym normom wytrzymałości. Stan urządzeń pomocniczych należy perjodycznie — w zależności od ich przeznaczenia i warunków atmosferycznych — sprawdzać za pośrednictwem osób, posiadających kwalifikacje, określone w art. 145 ust. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 7 czerwca 1927 r. o prawie przemysłowem (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 468) w brzmieniu ustawy z dnia 10 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 40, poz. 350).

(2) Gdy przy budowie mają być używane urządzenia pomocnicze o skomplikowanej konstrukcji, w związku z przewidywanemi znacznemi obciążeniami,— należy na żądanie właściwej władzy budowlanej przedstawić projekt tych urządzeń razem z odpowiedniem obliczeniem statycznem. Przy obliczeniu należy przyjąć obciążenia faktyczne, przewidywane w trakcie roboty. Wszystkie części ruchome podnośnika (np. koła zębate, bębny, wały) należy obliczać z 5-krotną, a łańcuchy i liny — z 10-krotną pewnością na wytrzymałość przy największem obciążeniu dla podnośnika.

(3) Do budowy urządzeń pomocniczych może być użyty stary materjał, będący w stanie zdatnym do użytku. Przy obliczeniu statycznem urządzeń pomocniczych ze starych materjałów, należy odpowiednio zmniejszyć naprężenia dopuszczalne.

§ 3. (1) Teren, bezpośrednio objęty wykonywaniem robót, należy oddzielić zapomocą ogrodzeń od miejsc, dostępnych dla osób, niezatrudnionych przy budowie. Ogrodzenia należy wykonywać w sposób, usuwający wszelkie niebezpieczeństwo, mogące powstać wskutek spadania jakichkolwiek przedmiotów. W podobny sposób należy zabezpieczyć przed spadaniem jakichkolwiek przedmiotów miejsca w obrębie budowy, dostępne dla pracowników.

(2) Wszelkie miejsca, niebezpieczne dla sporadycznych nocnych przechodniów (jak doły, wykopy), należy ogradzać na noc barjerami o wysokości, wynoszącej co najmniej 1,25 m.

(3) W razie, gdy wskutek wykonywania robót został skasowany przejazd, przedtem używany, w miejscu byłego przejazdu należy umieścić barjerę i czerwoną tarczę z napisem ostrzegawczym o skasowaniu przejazdu, a na noc zaopatrzyć barjerę w czerwone światło.

§ 4. (1) Maszynowe urządzenia na miejscu robót budowlanych należy uniedostępnić dla osób, nie stanowiących bezpośredniej obsługi tych urządzeń, zapomocą ogrodzeń, oszalowań, nakryć, dachów ochronnych, osiatkowań i t. p. urządzeń.

(2) Obsługę mechanizmów oraz wykonywanie czynności i robót niebezpiecznych należy powierzać pracownikom obeznanym z odnośnemi mechanizmami, bądź czynnościami. Przytem należy zachować konieczne środki i sposoby zabezpieczania pracowników od nieszczęśliwych wypadków.

(3) Miejsca magazynowania materjałów, niebezpieczne ze względu na charakter materjałów lub sposób ich magazynowania, należy ogrodzić i zaopatrzyć w odpowiednie urządzenia ostrzegawcze, w celu zamknięcia dostępu do nich osobom, niezatrudnionym bezpośrednio przy magazynowaniu.

(4) Doły do wapna należy ogrodzić,

§ 5. (1) Miejsca pracy, dojścia i dojazdy do nich oraz urządzenia maszynowe powinny być w czasie wykonywania robót budowlanych dostatecznie oświetlone. Gdy światło dzienne jest niewystarczające, należy zaprowadzić oświetlenie sztuczne.

(2) W razie stosowania oświetlenia elektrycznego

należy dodatkowo zaopatrzyć miejsca budowy w zastępcze środki cświetleniowe.

§ 6. W razie wykonywania robót budowlanych w czasie mrozu i gołoledzi, wszystkie przejścia, dojścia, kładki, stopnie, pomosty i wogóle miejsea, służące za połączenia komunikacyjne lub na których wykonywane są roboty, powinny być posypywane piaskiem lub innym materjałem, zabezpieczającym od poślizgnięcia się.

II. Urządzenia pomocnicze przy prowadzeniu robót budowlanych. Ogólne przepisy o rusztowaniach, drabinach i dachach ochronnych.

§ 7. (1) Rusztowania stojakowe i drabinowe należy okresowo badać dla stwierdzenia ich wytrzymałości. Okresy badań należy uzależnić od rodzaju konstrukcji rusztowań oraz od intensywności ich użytkowania i obciążenia. Niezależnie od powyższego badać należy rusztowania po każdej dłuższej przerwie w robotach, po każdej burzy, większej ulewie lub opadach śnieżnych. Umocowania rusztowań wiszących, same rusztowania wiszące i rusztowania na wysuwnicach należy badać codziennie przed przystąpieniem do robót. Zauważone usterki we wszystkich wyżej wymienionych rusztowaniach należy usunąć natychmiast, przed przystąpieniem do robót.

(2) Rusztowania należy utrzymywać w czystości. Gruz i śmiecie należy stale usuwać z rusztowań, a śnieg — nawet wtedy, gdy roboty nie są prowadzone.

(3) Zabrania się nagromadzania i pozostawiania na rusztowaniach na noc, dni świąteczne i dłuższe przerwy w robotach, materjałów lub przyrządów.

(4) Zabrania się używania jako materjału do budowy rusztowań drzewa nieokorowanego oraz desek zrzynkowych (oblader).

(5) W czasie budowy lub rozbiórki rusztowań wstęp na miejsce tych robót zabroniony jest osobom, niezatrudnionym przy nich.

(6) Zrzucanie materjału przy rozbiórce rusztowań jest zabronione.

§ 8. (1) Gdy przy wykonywaniu robót zewnętrznych, przy których są używane ciężkie materjały, jak np. ciosy, lub robót zewnętrznych przy budynkach o wysokości, przekraczającej 7 m., konieczne jest użycie rusztowania, — wymagane jest urządzenie rusztowania stojakowego. Przymocowanie rusztowania do budynków należy uskuteczniać zapomocą odpowiedniego zakotwienia; zakotwianie do niepewnie osadzonych części budynku, jak np. piorunochronów, rur spustowych, okien i t. p. jest zabronione.

(2) Gdy postawienie rusztowania stojakowego do wykonywania robót, o których mowa w ustępie poprzedzającym, jest technicznie utrudnione lub też wymaga znacznych kosztów, niewspółmiernych z wartością wykonywanych robót, wówczas można użyć innego systemu rusztowania za zgodą władzy budowlanej, która może żądać uzasadnienia racjonalności wybranego systemu z punktu widzenia bezpieczeństwa oraz sporządzenia i przedstawienia specjalnego projektu rusztowania wraz z obliczeniem statycznem.

(3) Gdy wysokość budynku nie przekracza 7 m. i do budowy nie są używane ciężkie materjały, wówczas do robót zewnętrznych można używać poza stojakowemi rusztowania innych systemów, jak: rusztowania na kozłach, rusztowania wystrzałowe i inne.

§ 9. 1) Zabrania się używać beczek, skrzyń, stosów, cegieł i tym podobnych przedmiotów zamiast rusztowań lub w charakterze podpór dla rusztowań, jak np. dla podwyższania poziomu pomostu.

(2) Używanie więcej niż jednego rzędu kobyłek na pokładach rusztowaniowych jest zabronione.

(3) Deski pomostowe na rusztowaniach należy ułożyć dwiema warstwami szczelnie przy sobie i należycie umocować, w celu zapobieżenia ich kołysaniu i przeważaniu się. Wystające gwoździe należy usunąć.

Rusztowania stojakowe.

§ 10. (1) Stojaki należy posadowić w ten sposób, aby pod działaniem obciążenia nie mogły się przesunąć w kierunku pionowym.

(2) Przy wpuszczaniu stojaków w ziemię, najmniejsza głębokość wpustu powinna wynosić 0.80 m.

(3) Jeżeli pomiędzy stojakami istnieje przejazd, stojaki należy odpowiednio zabezpieczyć przed możliwemi uderzeniami pojazdów.

(4) Odstęp stojaków od murów nie może przewyższać 2.50 m.

(5) Przedłużenie stojaków przez połączenie dwóch słupów należy dokonywać zgodnie z normami Polskiego Komitetu Normalizacyjnego.

§ 11. (1) Grubość stojaków i odległość pomiędzy niemi należy dostosować do rodzaju wykonywanych robót oraz do przewidywanego obciążenia rusztowania.

(2) W przypadkach, gdy wysokość rusztowania stojakowego przekracza 22 m, lub gdy przewiduje się znaczniejsze obciążenie rusztowania, władza budowlana może zażądać, aby konstrukcja rusztowania była uzasadniona zapomocą obliczenia statycznego, w którem należy przyjąć parcie wiatru, jako równe 120 kgm/m^3 i działające w obydwóch kierunkach rusztowania. Ponadto władza budowlana może w razie potrzeby żądać skonstruowania poszczególnych węgłów zapomocą prawidłowego zaciosu ciesielskiego, przy użyciu śrub stężających o średnicy nie mniejszej niż 15 mm. Średnica śrub przy stosowaniu okrąglaków powinna wynosić co najmniej 22 mm. W razie, gdy rusztowanie jest narażone na większe wstrząsy, śruby należy stale sprawdzać i należycie dokręcać.

[3] Wymiary poprzeczne stojaków nie mogą być mniejsze niż 0.12 × 0.12 m. przy drzewie kantowem i 0.15 m. w cieńszym końcu przy drzewie okrągłem.

§ 12. [1] Podłużnice [rygi] mają być przymocowane do stojaków. Sztukowanie podłużnic dopuszcza się tylko na stojakach.

[2] W razie, gdy przymocowanie podłużnicy jest dokonane nie zapomocą prawidłowego zaciosu ciesielskiego, lecz sposobem prowizorycznym zapomocą gwoździ, klamer i t. p., wówczas pod podłużnicą w charakterze jej podpory na stojakach powinna znajdować się poprzeczka tychże poprzecznych wymiarów i w tenże sposób przymocowana co i podłużnica.

[3] Wzbronione jest używanie podłużnic, działających wspornikowo.

§ 13. [1] Przekroje i rozstawienie leżni [maculców] mają odpowiadać obciążeniu pomostów.

[2] Leżnie [maculce] należy pewnie ułożyć na podłużnicach, lub na oporach, i w ten sposób umocować, by nie mogły się przesunąć, wyciągnąć i skręcić.

[3] W razie wpuszczenia leżni [maculców] w mur, głębokość wpustu nie może być mniejszą niż pół długości cegły.

[4] Opieranie leżni [maculców] na wystających nienośnych częściach budynku jest wzbronione.

§ 14. [1] Każdy pokład rusztowania należy przykryć deskami aż do wewnętrznych stojaków, bądź aż do muru. Odległość ostatniej deski od muru nie może być większa niż 0.05 m.

[2] Deski pomostowe mają opierać się najmniej na 3 leżniach [maculcach].

[3] Sztukowanie desek pomostowych może być uskutecznione tylko na leżniach. Przy sztukowaniu na zakład długość zakładu ma wynosić co najmniej 0.20 m.

[4] Grubość desek pomostowych ma być dostosowana do obciążenia i nie może wynosić mniej niż 32 mm.

[5] Deski pomostowe należy ułożyć tak szczelnie ażeby niemożliwe było spadanie jakichkolwiek przedmiotów na pomost leżący poniżej.

[6] Pomost, znajdujący się powyżej 2 m. ponad terenem, należy zaopatrzyć od dołu w deskę krawędziową i w poręcz, umocowaną na wysokości 1 m. nad pomostem, licząc od poziomu pokładu do wierzchu poręczy.

§ 15. [1] Rusztowanie stojakowe należy usztywnić zapomocą krzyżulców przynajmniej w końcowych przedziałach rusztowania.

[2] Krzyżulce należy przymocować bezpośrednio do stojaków.

[3] Na krzyżulce można używać deski półczyste [zrzyny]. Krzyżulce należy przymocować co najmniej 2 gwoździami z obydwóch końców. Długość gwoździ ma się równać co najmniej $2^1/_2$ grubości deski w miejscu przytwierdzenia.

§ 16. [1] Przy wnoszeniu nowych budynków zapomocą rusztowań zewnętrznych rusztowania stojakowe należy pozostawiać aż do ukończenia robót przy konstrukcji i wykończeniu dachów.

[2] Najwyższy pomost należy umieścić nie niżej niż o 1.60 m. poniżej gzymsu wieńczącego, szczelnie zasłać deskami pomostowemi i niezależnie od poręczy, o której mowa w § 14 ust. [6], zaopatrzyć w poręcz, wystającą przynajmniej na 0.60. m. ponad rynnę dachową.

§ 17. [1] Pochyłość schodni nie może być większa od 1:2.

[2] Płaszczyznę schodni należy wyłożyć przymocowanemi listwami poprzecznemi w odstępach co najwyżej 0.40 m.

[3] Schodnie należy urządzić i utrzymywać w sposób, zabezpieczający korzystających z nich od poślizgnięcia się.

[4] Schodnie należy przytwierdzić do leżni usztywnić w sposób, zapobiegający ich kołysaniu się.

[5] Grubość desek należy zastosować do obciążenia; w każdym razie zabronione jest używanie na pomost schodni desek cieńszych niż 38 mm.

Rusztowania drabinowe.

§ 18. [1] Zwykłe rusztowania drabinowe mogą być używane do robót, wymagających małej ilości materjałów [tynkowanie, mniejsze naprawy, malowanie i t. p.].

[2] Drabiny należy ustawić w ten sposób, ażeby było niemożliwe pionowe przesunięcie się obydwóch nóg, a tem bardziej wzajemne przesunięcie się jednej nogi względem drugiej.

[3] Odstęp pomiędzy drabinami nie może być większy, niż 2 m. Drabinowe rusztowanie z pojedyńczych drabin można wykonywać tylko do wysokości 16 m. Przy większych wysokościach należy od dołu stosować 2 drabiny obok stojące.

[4] Przy przedłużaniu drabiny zapomocą drugiej drabiny długość styku drabin powinna wynosić co najmniej 1.80 m. Połączenia należy dokonać zapomocą podwójnych klamer żelaznych, a ponadto żelaznych chomont [strzemion].

[5] Drabiny należy pewnie przymocować do budynku zapomocą drutu o średnicy, wynoszącej najmniej 2 mm, przez czterokrotne okręcenie dookoła haków o długości 0.20 m, wbitych najmniej na 0.15 m. w mur. Przymocowanie drabin do muru w inny sposób jest dopuszczalne, o ile sposób taki daje dostateczną gwarancję bezpieczeństwa.

[6] W celu zapobieżenia bocznym przesunięciom się drabin należy rusztowania umocnić zapomocą

krzyżulców. Krzyżulce należy umieszczać co najmniej co 2 kondygnacje i przybijać gwoździami lub przyśrubowywać do stojaków drabin.

[7] Grubość desek pokładowych ma wynosić 50 mm. Deski mogą być sztukowane tylko na szczeblach drabin z tem, że jedna deska musi zachodzić na drugą co najmniej na 0.20 m. Zabrania się zamiast szczebli przybijać łaty.

[8] Na międzypokładach, na których się odbywa praca, należy na wysokości 0.90 m. od pokładu przybić gwoździami o długości 70 mm. poręcze z desek o przekroju, wynoszącym co najmniej 32 $\times$ 150 mm. Zamiast przybicia gwoździami dopuszcza się umocowanie poręczy do drabin zapomocą ścisłego czterokrotnego krzyżowego okręcenia drutem o grubości 4 mm. lub zakładania na specjalnie przygotowane na drabinach łączniki.

Rusztowania wysuwane.

§ 19. [1] Na wysuwnice rusztowań należy używać kantówek o wymiarach, wynoszących co najmniej 0.14 $\times$ 0.14 m. Wysuwnice mają być nachylone ze spadkiem 1 % w kierunku muru i nie mogą być wysunięte poza lice zewnętrzne muru więcej niż o 1.50 m. Wysuwnice muszą przechodzić przez mur lub otwory do wewnątrz budynku i wystawać poza lice wewnętrzne muru co najmniej na 2 m. Końce wysuwnic wewnątrz budynku należy zamocować do stropów. Pokłady, poręcze i dolne deski krawężnikowe mają odpowiadać warunkom, przepisanym wyżej w § 14 dla rusztowań stojakowych.

[2] Odstąpić od powyższych wymiarów można jedynie po uzyskaniu zatwierdzenia przez właściwą władzę budowlaną specjalnego projektu z obliczeniem statycznem.

Rusztowania na kozłach.

§ 20. [1] Kozły mają być mocno zbudowane i usztywnione. Kozły należy ustawiać na wytrzymałym pokładzie. Zabrania się ustawiania kozłów na luźnych pokładach z belek i t. p. niepewnych podstawach.

[2] Przy użyciu kozłów, wyższych niż 2 m., nogi należy związać krzyżowo deskami lub łatami.

[3] Na rusztowaniu na kozłach dopuszcza się ustawienie tylko jeszcze jednego rusztowania na kozłach.

[4] Pomost rusztowania na kozłach należy szczelnie ułożyć z desek; deski należy zaścielać podwójnie na zakład dla robót murarskich i pojedyńczo — dla robót tynkarskich.

Rusztowania wiszące.

§ 21. [1] Rusztowania wiszące mogą być stosowane tylko do robót, wymagających małej ilosci materjałów.

[2] Wysuwnice, przeznaczone do zawieszenia rusztowania wiszącego należy odpowiednio umocować w stropach lub wiązaniach dachowych i zabezpieczyć przeciw przesunięciu, przechyleniu i przeważeniu się. Długość wysuwnic wewnątrz budynku ma przewyższać co najmniej dwukrotnie zewnętrzną ich część. Zabrania się umocowywania wysuwnic w murze tylko zapomocą zaklinowania. Na wysuwnice należy używać żelazo o profilach dwuteowych, albo drzewo kantowe o wymiarach, wynoszących co najmniej 0.14 $\times$ 0.16 m, lub wreszcie drzewo okrągłe o średnicy, wynoszącej co najmniej 0.15 m. Największy rozstaw wysuwnic może wynosić co najwyżej 2.50 m.

[3] Dla podwieszania pomostów na wysuwnicach należy używać odpowiednio umocowane i odpowiedniej wytrzymałości wielokrążki z należycie dostosowanemi linami stalowemi lub konopnemi.

[4] Do podwieszania pomostów zabrania się używania lin konopnych o grubości mniejszej, niż 38 mm. Liny mają być zupełnie zdrowe; zabronione jest używanie liny konopnej, gdy chociaż jeden skręt jest uszkodzony.

[5] Haki lin mają być tak połączone ze strzemionami, aby wysunięcie się ich ze strzemion było uniemożliwione. Połączenie lin z hakami i strzemionami powinno być pewne, np. uskutecznione przez wplecienie wolnych końców liny, a nie przez obwiązanie sznurkiem.

[6] Pomosty rusztowań mają być, o ile to jest możliwie, poziome. Pomosty należy szczelnie zasłać, a boki zabezpieczyć poręczą lub siatką. Szerokość pomostów ma wynosić co najmniej 0.50 m.

[7] Łączenie 2 rusztowań wiszących zapomocą t. zw. mostku i używanie drabin i kozłów na tych rusztowaniach jest zabronione.

[8] Przeciwko wahaniom rusztowania należy zastosować środki zabezpieczające.

[9] Do umocowania rusztowania należy używać haków nośnych normalnych, zginanych na gorąco i obliczonych na dane obciążenie.

[10] Pracowników zatrudnionych przy ustawianiu i rozbieraniu rusztowania należy zabezpieczyć liną, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to niemożliwe ze względu na warunki miejscowe.

[11] Przy każdej dłuższej przerwie w robotach, np. na noc, należy rusztowania wiszące umocować na wysokości większej niż 2 m. nad terenem i wszystkie liny i drabiny podnieść, jeżeli osoby, niezatrudnione przy budowie, mają dostęp do miejsca pracy.

[12] Rusztowania przed każdorazowem zastosowaniem muszą być zbadane na ich pewność.

[13] Do robót na rusztowaniach wiszących mogą być używani tylko pracownicy wykwalifikowani,

którzy są dobrze obeznani z pracą i użyciem tego rodzaju rusztowań Zmianę położenia rusztowania należy uskuteczniać zawsze przy pomocy co najmniej 4 pracowników, licząc po 2 pracowników do obsługi każdej z lin.

Inne rusztowania.

§ 22. Używanie rusztowań o typie nieprzewidzianym w rozporządzeniu niniejszem, dopuszcza się, gdy według uznania właściwej władzy budowlanej rusztowania te dają gwarancję bezpieczeństwa.

Dachy ochronne.

§ 23. [1] Przy użyciu rusztowań zewnętrznych bezpośrednio przy drogach komunikacyjnych, należy od strony drogi wykonać dach ochronny ze spadkiem pod kątem 45° do wewnątrz.

[2] Stosownie do rozmiarów i charakteru robót budowlanych dachy ochronne mogą stanowić oddzielną konstrukcję lub też mogą być wykonane na kroksztynach, odpowiednio przytwierdzonych do stojaków lub drabin. Grubość desek oszalowania ma wynosić co najmniej 24 mm.

[3] Używanie dachów ochronnych jako rusztowań lub na skład materjałów jest zabronione.

Podnoszenie i opuszczanie ciężarów.

§ 24. [1] Każdy podnośnik należy zaopatrzyć na widocznem miejscu w czytelny napis, określający największe dopuszczalne obciążenie. Przy dźwigach i żórawiach obok powyższego napisu należy podać nazwę wytwórni i rok wykonania. Dźwigi ponadto należy zaopatrzyć w napis, wskazujący, czy przewóz ludzi na tych dźwigach jest lub nie jest dopuszczalny.

[2] Podnośnik należy przymocować do rusztowania, w ten sposób, aby przy podnoszeniu i opuszczaniu ciężarów pracownikom, zatrudnionym przy podnoszeniu, nie groziło niebezpieczeństwo.

[3] Mechanizmy, służące do podnoszenia ciężarów, należy ustawić w takiej odległości od podnoszonego ciężaru, aby w razie zerwania się ciężar nie mógł spaść na zatrudnionych przy podnośniku pracowników.

[4] Zabrania się przeciążenia podnośników, dźwigów i żórawi ponad dopuszczalną normę.

§ 25. [1] Podnośniki, z wyjątkiem krążków i wielokrążków, mają być zaopatrzone w hamulce ręczne albo samoczynne. Dostęp do hamulca ma być niekrępujący i nienarażający pracownika na skaleczenie obracającemi się częściami podnośnika.

[2] Podnośniki korbowe mają posiadać korby wolne, to znaczy pozostające w stanie nieruchomym przy opuszczaniu ciężaru, a ponadto zapadkę i koło zapadkowe.

[3] Koła cierne, zębate i pędne w miejscach grożących niebezpieczeństwem należy zabezpieczyć zapomocą osłon.

[4] Podnośniki elektryczne, albo poruszane za pośrednictwem pędni (transmisyjne) mają posiadać samoczynne wyłączniki, zatrzymujące je w skrajnych punktach zasięgu.

5] Przyrządy do zmiany szybkości podnoszenia i opuszczania ciężarów mają być zbudowane w sposób, zabezpieczający od przypadkowych zmian szybkości.

[6] Czyszczenie i smarowanie podnośników podczas ich ruchu jest zabronione.

§ 26. Używane przy budowie podnośniki mają znajdować się pod stałym nadzorem fachowym. Co 2 tygodnie należy poddawac oględzinom wszystkie części podnośnika pod względem zdatności do użytku oraz zużycia części. Niezdatne części należy naprawić lub zastąpić nowemi.

§ 27. [1] Podnoszone materjały należy na haku podnośnika zawieszać tak, aby nie mogło nastąpić znaczniejsze przesunięcie się punktu zawieszenia lub ześlizgnięcie się zawieszonego ciężaru z haka.

[2] Naczynia do podnoszenia mas sypkich mają być tak napełnione, aby nie mogło następować wysypywanie się materjałów podczas podnoszenia.

[3] Pod liny i łańcuchy do wiązania i wieszania materjałów należy dawać podkladki (np. klocki lub szmaty) celem przeciwdziałania uszkodzeniu lin i łańcuchów podczas podnoszenia.

[4] Ustawienie i obsługę podnośników należy powierzać pracownikom, dobrze obeznanym z tego rodzaju maszynami.

[5] Wszystkie niebezpieczne miejsca w obrębie działania podnośników ręcznych lub maszynowych należy ogrodzić. Dostęp do nich jest dozwolony tylko osobom przy nich zatrudnionym. O powyższem należy podać do wiadomości zapomocą odpowiedniego napisu, umieszczonego na widocznem miejscu.

[6] Przebywanie i przechodzenie pod zawieszonym ciężarem jest wzbronione.

Przenoszenie i składanie materjałów.

§ 28. [1] Przy podawaniu ręcznem materjałów z poziomu niższego na poziom wyżej położony, zabronione jest ustawianie pracowników jednego nad drugim w jednej linji pionowej.

[2] Materjały budowlane i narzędzia należy składać na placu budowy w ten sposób, aby nie powodowały niebezpieczeństwa dla życia i zdrowia ludzkiego przez możliwość wywracania lub staczania się.

Rowy i wykopy.

§ 29. [1] Rowy i wykopy, głębsze ponad 1 m, należy zabezpieczyć od osuwania się gruntu zapomocą stoków naturalnych, właściwych dla danego gruntu,

lub też zapomocą odeskowań. Obowiązek odeskowania nie dotyczy wykonywanych w trwałym gruncie dołów drenowych o pochyłych bokach i o największej głębokości 1,75 m, gdy różnica pomiędzy poziomem, na którym stoją pracownicy przy kopaniu dołu, a poziomem otaczającego terenu nie przekracza 1 m, a rury drenowe są zakładane zapomocą haków.

[2] Składanie materjałów budowlanych na brzegu wykopu jest dozwolone, gdy stosownie do warunków miejscowych parcie na grunt tych materjałów nie wywoła osunięcia się ziemi, grożącego zasypaniem wykopu. Składanie materjałów w pobliżu wykopu bez zezwolenia kierownika budowy jest zabronione.

[3] Po większych deszczach lub mrozach przed wznowieniem robót w wykopach należy zbadać wykopy i usunąć ewentualne uszkodzenia.

[4] Jeżeli w ziemi znajdują się kable elektryczne, rury wodociągowe, gazowe lub inne podobne urządzenia, należy o zamierzonem rozkopywaniu ziemi zawiadomić instytucje, sprawujące, nadzór nad temi urządzeniami, a przy robotach ściśle zastosować się do wskazówek, przez te instytucje udzielonych.

[5] Przy zasypywaniu wykopów, urządzenia zapobiegające osuwaniu się gruntu można usuwać tylko stopniowo.

Studnie i szyby.

§ 30. [1] Budowę studzien i szybów należy wykonywać przez fachowe przedsiębiorstwa, zatrudniające fachowych pracowników, dobrze obeznanych z tego rodzaju robotami.

[2] Boczne ściany wykopów studziennych i szybów należy ująć w odeskowanie, zaopatrzone w poziome rozparcia, wyłączające możliwość obwalenia się gruntu i zasypania znajdujących się w wykopie robotników.

[3] Gdy pogłębienie studni lub szybu postępuje równocześnie z opuszczeniem płaszcza studziennego, odeskowania nie są konieczne. W tym przypadku zabronione jest dokonywanie głębszych podkopów, niż 0.50 m, licząc od dolnej krawędzi płaszcza. Z chwilą, gdy dno wykopu, na którym zajdują się pracownicy, osiągnie głębokość większą niż 1.60 m. od górnej krawędzi płaszcza, należy zapewnić środki, umożliwiające natychmiastowe i jednoczesne wydostanie się z wykopu każdemu pracownikowi oddzielne.

Układanie belek stropowych, otwory w ścianach, stosowanie wiązań dachowych.

§ 31. [1] Gdy zachodzi potrzeba wykonywania pracy nad poziomem dźwigarów stropowych, nieprzekrytych stropem lub nieprzesklepionych natychmiast po ich ułożeniu, dźwigary należy zaopatrzyć w czasowe pokrycie przez szczelne i mocne ułożenie pokładu z desek o grubości, należycie zapewniającej bezpieczeństwo pracownikom.

[2] Na pokładzie zabronione jest urządzenie składów materjałów budowlanych. W razie potrzeby czasowego magazynowania materjałów budowlanych na pokładzie, należy go wzmocnić odpowiednio do przewidywanego obciążenia.

[3] Dźwigary stropowe, znajdujące się bezpośrednio niżej pod dźwigarami przekrytemi pokładem, o którym mowa w ust. [1] i [2], należy przekryć pojedyńczemi deskami w odstępach, wynoszących co najmniej 0.07 m.

[4] Wypełnianie stropów betonem, przekrywanie sklepieniem i materjałem stropowym ma się odbywać w zasadzie w kolejności od dolnych kondygnacyj do górnych. Odstępstwa od powyższej zasady są dopuszczalne, gdy względy bezpieczeństwa nie stoją na przeszkodzie, z tem jednak, że jeżeli robota odbywa się nad stropem, czasowo pokrytym deskami, wtedy następny niższy strop powinien być pokryty deskami

[5] Otwory w ścianach, prowadzące ne zewnątrz budynku, na niepokryte stropy oraz do szybów, świetlików i t. p. należy zagrodzić skrzyżowanemi deskami, gdy dolna krawędź otworu znajduje się niżej niż 0.50 m. nad poziomem odnośnego pokładu.

[6] Pokrycie najwyższego pokładu może być usunięte tylko po ostatecznem wykończeniu robót dachowych.

Roboty dachowe.

§ 32. [1] Przy robotach dachowych należy używać rusztowań ochronnych dowolnego typu, zabezpieczających pracowników przed spadnięciem. Bez rusztowań mogą być wykonywane na dachach tylko roboty związane z naprawą.

[2] Przy prowadzeniu budowy zapomocą rusztowań zewnętrznych, rusztowanie ochronne należy urządzać nie niżej, niż o 1 m. od dolnej krawędzi dachu. Na rogach budynku rusztowanie ochronne ma sięgać o 0.5 m. poza skrajny obrys budynku.

[3] Przy wykonywaniu na dachach bez rusztowań robót, związanych z naprawą, — gdy te roboty są wykonywane w pobliżu dolnej krawędzi dachn lub na dachach o nachyleniu powyżej 30° należy zaopatrzyć pracowników w pasy ochronne na linach. W razie użycia lin konopnych grubość ich ma wynosić co najmniej 1,5 cm. Linę z pasem ochronnym należy połączyć zapomocą t. zw. „karabinka“.

[4] Użycie rusztowań, pasów ochronnych i lin przy robotach na dachu nie jest wymagane, gdy: a) dolna krawędź dachu znajduje się niżej niż 4 m. nad poziomem terenu, lub jest zaopatrzona w urządzenie, zapobiegające spadnięciu z dachu, albo b) roboty są wykonywane przy użyciu drabin lub sanek.

[5] Przy wykonywaniu robót nad dachami szklanemi i nad oknami na dachach, dachy te i okna należy przykryć w sposób, zapobiegający możliwości wypadku z pracownikami.

Budowa kominów fabrycznych.

§ 33. [1] Budowę kominów należy wykonywać przez fachowe przedsiębiorstwa, zatrudniające pracowników fachowych, dobrze obeznanych z tego rodzaju robotami.

[2] Pod miejscem, w którem są podnoszone materjały, niezależnie od tego, czy odbywa się ono z zewnątrz, czy wewnątrz komina, należy urządzić dach ochronny, zabezpieczający pracowników, znajdujących się na dole, od spadających wypadkowo przedmiotów.

Rozbiórka budynków.

§ 34. [1] Rozbiórkę budynków należy wykonywać według uprzednio opracowanego zgodnie z zasadami sztuki budowlanej programu robót, usuwającego niebezpieczeństwo nieprzewidzianego zawalenia się ścian, stropów lub przekryć.

[2] Gruz i inny materjał budowlany, pochodzący z rozbiórki, należy usuwać zapomocą zsuwania po płaszczyznach pochyłych lub zdejmować zapomocą podnośników. Zrzucanie materjału jest zabronione.

[3] Płaszczyzny pochyłe należy urządzić w sposób, zapobiegający spadaniu lub wypadaniu materjału na miejsca, do tego nieprzeznaczone.

[4] Obalenie lub rozsadzanie większych części budynku przy pomocy materjałów wybuchowych nalależy uskuteczniać w sposób przewidziany w przepisach, obowiązujących dla robót górniczych i zgodnie z warunkami, ustanowionemi w pozwoleniu władzy budowlanej.

Specjalne zabezpieczenia przy robotach z materjałami szkodliwemi i niebezpiecznemi.

§ 35. (1) W pomieszczeniach, w których są przechowywane materjały łatwopalne i w bezpośredniem sąsiedztwie takich pomieszczeń zabronione jest rozpalanie ognia, praca z otwartym ogniem i palenie tytoniu; odpowiedni zakaz należy uwidocznić przez wywieszenie stosownego napisu. W pomieszczeniach tych, jak również w pomieszczeniach, w których są wykonywane roboty z materjałami łatwopalnemi, należy jako sztuczne oświetlenie, stosować lampy elektryczne żarowe lub lampy bezpieczeństwa.

(2) Kwasy, ługi, trucizny i gazy szkodliwe należy przechowywać w pomieszczeniach zamkniętych, specjalnie na ten cel przeznaczonych, w naczyniach, zaopatrzonych w wyraźne zapisy określające ich zawartość. Wypróżnianie balonów z kwasami należy uskuteczniać przy pomocy przyrządów, zapobiegających rozlaniu płynu. Przechowywanie tych materjałów w naczyniach do napojów i pokarmów, jak np. w butelkach od piwa — jest zabronione.

(3) Prowizoryczne piece stałe lub przenośne, do suszenia, lutowania, ogrzewania i t. p., umieszczane w wewnętrznych zamkniętych pomieszczeniach, w których znajdują się pracownicy, należy zaopatrzyć w rury do doprowadzania gazów lub w kaptury przeciwwyziewowe.

(4) Do gotowania asfaltu, smoły i t. p. materjałów należy używać kotły, zaopatrzone w szczelnie przylegające pokrywy. W pobliżu palenisk należy umieścić piasek do gaszenia.

(5) Przy przenoszeniu lub podnoszeniu materjałów gorących zabrania się napełniania naczyń po brzegi. Naczynia należy zaopatrzyć w uchwyty, zabezpieczające przenoszących lub podnoszących przed oparzeniem się.

(6) Przy robotach, wymagających użycia środków wybuchowych, mają zastosowanie przepisy, obowiązujące przy robotach górniczych.

Schrony i baraki dla pracowników.

§ 36. (1) Gdy na budowie jest zatrudnionych więcej niż 10 pracowników jednego pracodawcy, należy dla nich urządzić schron na wypadek niepogody, do spożywania posiłków, przechowywania ubrań na zmianę oraz pożywienia. Schron może być urządzony w budynku tymczasowym albo w budynku nowowznoszonym, powinien być zamykany, ogrzewany i posiadać drewnianą podłogę.

(2) Użytkową powierzchnię schronu należy obliczać w stosunku co najmniej 0.75 m^2 na 1 pracownika. Wysokość powinna wynosić w świetle co najmniej 2.30 m.

(3) Schrony należy zaopatrzyć w stoły, ławy, wieszadła i oddzielnie zamknięte środki opatrunkowe. Ponadto w widocznem miejscu należy wywiesić:

a) regulamin pracy lub obwieszczenie wewnętrzne, przewidziane przez obowiązujące przepisy,

b) wskazówki, dotyczące pierwszej pomocy w razie wypadków,

c) adresy posterunku policji i inspektora pracy.

(4) W przypadkach, gdy miejscowe warunki wymagają wybudowania baraków, przeznaczonych na zamieszkanie przez pracowników w czasie budowy należy je urządzić w sposób następujący:

a) użytkowa powierzchnia baraków ma wynosić co najmniej 3,5 m^2 na osobę, a wysokość w świetle— 2.3 m;

b) powierzchnia okien ma wynosić co najmniej 1/10 powierzchni użytkowej podłogi;

c) podłoga ma być drewniana i szczelnie ułożona;

d) należy zapewnić zachowanie w czasie chłodów temperatury wewnętrznej wynoszącej co najmniej 15°;

e) należy zaopatrzyć barak w urządzenie do gotowania strawy i zapewnić dostarczanie wody zdatnej do picia.

(5) W razie zatrudnienia osób płci obojga, należy urządzić osobne baraki |pomieszczenia] dla mężczyzn i dla kobiet.

Woda do picia.

S 37. [1| Miejsca gdzie są wykonywane roboty, należy zaopatrzyć w wodę świeżą i zdatną do picia w dostatecznej ilości. Wodę należy dostarczać zapomocą wydociągu lub w naczyniach, zamkniętych szczelną pokrywą i zaopatrzonych w krany.

[2] Naczynia z wodą i kubki należy tak rozmieścić, ażeby mogły korzystać z nich wszystkie bez wyjątku osoby, zatrudnione na budowie.

Ustępy.

§ 38.]1] W miejscach wykonywania robót budowlanych należy urządzić ustępy w takiej ilości, ażeby 1 otwór ustępowy przypadał na 25 pracowników.

[2] W razie zatrudnienia osób płci obojga. należy urządzić osobne ustępy dla mężczyzn i dla kobiet.

[3] Ustępy należy otoczyć ze wszystkich stron szczelnemi ścianami i zaopatrzyć w drzwi lub wejścia, zakryte zewnętrznem przepierzeniem, oraz w dach nieprzepuszczalny. Otwory ustępowe należy poprzedzielać ściankami. Gdy w ustępie są siedzenia, należy e zrobić z heblowanych desek. W celu wentylacji dołów ustępowych w ustępach należy urządzic kanały wentylacyjne, wyprowadzone ponad dach.

[3] Ustępy i ich najbliższe otoczenie należy stale utrzymywać w czystości. Zawartość dołów ustępowych należy przesypywać niegaszonem wapnem lub torfem.

Zachowanie się pracowników przy robotach budowlanych.

§ 39. [1) Pracownicy zatrudnieni przy robotach budowlanych powinni stosować się ściśle do przepisów rozporządzenia niniejszego.

[2| Zabronione jest samowolne obciążanie przez pracowników rusztowań i innych urządzeń pomocniczych i ochronnych przez umieszczanie na nich ciężarów.

[3] Zabronione jest samowolne usuwanie przez pracowników urządzeń pomocniczych i ochronnych na budowie, jako też dokonywanie jakichkolwiek zmian w tych urządzeniach.

(4) Przy podnoszeniu i opuszczaniu rusztowań wiszących należy przestrzegać, by pomosty nadmiernie się nie pochylały.

(5] Na rusztowaniach drabinowych oraz przy wykonywaniu robót na dachach zabronione jest noszenie obuwia drewnianego,

|6] Pozostawanie na rusztowaniach poza czasem pracy jest zabronione. Również zabronione jest sypianie na rusztowaniach lub w bezpośredniem sąsiedztwie rowów, dołów, ognisk i t. p.

|7| Przy wznoszeniu, rozbiórce i próbnem obciążaniu rusztowań i wszelkich urządzeń pomocniczych i ochronnych, zabrania się pracownikom przechodzić i zatrzymywać się pod temi urządzeniami.

|8| Zabrania się pracownikom posługiwać się temi przyrządami do pracy, urządzeniami maszynowemi, przewodami elektrycznemi i t. p., których obsługiwanie i używanie do nich nie należy.

(9) O wszelkich uszkodzeniach urządzeń pomocniczych i ochronnych oraz urządzeń, przyrządów i narzędzi, używanych przy robotach, pracownicy obowiązani są niezwłocznie zawiadamiać kierownika robót.

(10) W obrębie obszaru, na którym są wykonywane roboty budowlane, spożywanie posiłków dozwolone jest tylko w porze i miejscu. ustalonem przez kierownika robót-

(11) Spożycie napojów alkoholowych i pozostawanie w obrębie budowy w stanie nietrzeźwym jest zabronione.

III. Przepisy końcowe.

§ 40 Winni niestosowania się przy wykonywaniu robót budowlanych do przepisów rozporządzenia niniejszego podlegają karom, przewidzianym w tytule X części II rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanem i zabudowaniu osiedli |Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 202|.

§ 41. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie w 3 miesiące po dniu ogłoszenia i obowiązuje na obszarze całego Państwa, z wyjątkiem obszaru województwa śląskiego.

§ 42. Z dniem wejścia w życie rozporządzenia niniejszego tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy wydane w sprawach, unormowanych w rozporządzeniu niniejszem.

Minister Spraw Wewnętrznych:

Marjan Zyndram-Kościałkowski.

Minister Opieki Społecznej: *Jerzy Paciorkowski*

Niebezpieczeństwo pożarów

w przyszłej wojnie lotniczej a budownictwo

Niewielka jest u nas literatura w obronie przeciwlotniczej. To też z uznaniem przyjąć należy każde odnośne wydawnictwo polskie, jakie się okaże na półkach księgarskich. Obecnie ujrzała światło dzienne praca *dra Zdzisława Melińskiego*, nakładem Zarządu głównego Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej (LOPP) w Warszawie p. t. *„Zapobieganie pożarom w obronie przeciwlotniczej"*, a jeżeli wzmianka o tej pracy znajduje się na łamach „Budowniczego", to nastąpiło to z dwóch względów. Po pierwsze ze względu na związek pożarnictwa z budownictwem, po drugie zaś, ponieważ praca *dra Melińskiego* obejmuje oprócz szczegółowego opisu amunicji zapalającej w części I, bardzo interesujące uwagi, odnoszące się do budownictwa części II.

Autor oświadcza, że według doświadczeń nabytych podczas wielkich pożarów, najbardziej celowym budulcem z punktu widzenia obrony przeciwpożarowej jest *żelazobeton*. Wszystkie stopy domów winne być wykonane z żelbetu. Dach winnien być też wykonany z żelazobetonu. Według projektu *Le Corbusiera* w Paryżu, odpowiadającego celom przeciwpożarowym, dom taki o wysokości 60 piętr, posiada dach o grubości 1 m, strop poddasza również 1 m grubości, następny strop 20 cm, a reszta po 8 cm grubości — wszystkie o konstrukcji żelbetowej.

Po omówieniu innych części składowych budynku i wewnętrznej instalacji, przechodzi autor do rowiązania budownictwa urbanistycznego miast i powiada:

„Przystosowanie konstrukcji budynków i dobór materjałów budowlanych nie rozwiązuje jednak zagadnia obrony przeciwpożarowej całkowicie. Miasta współczesne przedstawiają znakomity cel zwłaszcza dla masowego bombardowania zapalającego. Powierzchnia miast jest tak gęsto zabudowana, domy przylegają tak szczelnie do siebie, że bomby rozsiane trafią nawet bez celowania w bardzo wielu wypadkach na podatne dla pożaru środowisko. Urbanistyka ma więc przed sobą bardzo ważne, a zarazem trudne zadanie rozplanowanie miast i osiedli w sposób któryby je zabezpieczył nietylko przed możliwością trafiena poszczególnych budynków, ale jednocześnie utrudnił powstawanie wielkich pożarów i ułatwił akcję ratunkową. Rozwiązanie zagadnienia leży w decentralizacji miast i w zmniejszeniu ich powierzchni zabudowanej, która wynosi dzisiaj średnio 50%. Rozluźnienie zabudowanej powierzchni wielkich miast, utrudni przedewszystkiem w bardzo znacznym stopniu trafienie poszczególnych budynków. Uzyskane w ten sposób wolne przestrzenie, pozwolą na założenie zieleńców, rozszerzenie ulic, a więc zyskają na tem zarówno hygiena jak i komunikacja. Domy stojące luźno, nie stykające się ze sobą, nie będą zagrożone przerzuceniem się pożaru z jednego budynku na drugi. Przeniesienie większych zakładów przemysłowych na peryferje miasta, przyczyni się znacznie do podniesienia stopnia bezpieczeństwa przeciwpożarowego na wypadek wojny. — Wszystkie te postulaty uwzględnia w najszerszej mierze plan przebudowy Paryża pomysłu ppłk. armji francuskiej *Vauthier*, który opiera się na projektach architektonicznych *Le Corbusier'a*. Plan Vauthier — Le Corbusier, przewiduje stopniową, lecz całkowitą decentralizację stolicy Francji w okresie 150-letnim. Realizacja programu ma być przeprowadzona przez budowę drapaczy chmur Le Corbusier'a. Szerokość ulic wynosiłaby około 70 m. Na wolnych powierzchniach miasta przewidziane są liczne stawy i studnie jako zapasowe rezerwoary wody na wypadek zniszczenia wodociągów. Zabronione jest budowanie gmachów, posiadających wewnętrzne podwórza, następnie znajdujących się w odległości mniejszej niż 40 m. od brzegu ulicy".

Książka ta zakończona jest spisem odnośnej literatury polskiej, francuskiej, niemieckiej i angielskiej, z której autor czerpał materjały dla tej pracy, mającej na zasadzie — jak autor we wstępie powiada — wskazać na niebezpieczeństwo pożarów, powstających przy bombardowaniu lotniczem i przedostawiającej jednocześnie projekty przeciwdziałania z podkreśleniem czynnika samoobrony przeciw lotniczo-gazowej ludności cywilnej.

Nie ulega wątpliwości, że w bliskiej przyszłości przystosowane będzie budownictwo do obrony przed działaniem lotniczych bomb zapalających i dlatego winien się zaznajomić każdy budowniczy z interesującą i aktualną treścią tej książki.

Inż. R. Hand

Drogi do postępu w budownictwie mieszkaniowem

Bardzo szybki rozwój techniki, jaki obserwujemy w ostatniem stuleciu w porównaniu z innemi czynnikami, wpływającemi na całokształt naszego życia, zaważył również mocno na urabianiu się pojęć gospodarczych. Zagadnienia ekonomji i rentowności stały się argumentami tak dalece decydującemi, że usuwają nieomal wszystkie inne względy na plan dalszy. Ta współzależność ekonomji i techniki uwydatnia się szczególnie silnie w nowoczesnem budownictwie mieszkaniowem, gdzie oba wymienione czynniki rozpatruje się zawsze równoległe i bardzo szczegółowo.

Budownictwo mieszkaniowe musiało w tych warunkach siłą rzeczy zmienić swoje oblicze. Od techniki budowlanej wymaga się dziś znacznie więcej, niż dawniej. Wprowadzenie zupełnie nowych systemów budowy i materjałów budowlanych, wymagania higjeny, wyższy standard życiowy, wzmożenie ruchu ulicznego i td. przekształciły rozkład i zewnętrzny wygląd budowli i miast, nadając im sens, odbiegający znacznie od dawnych zapatrywań. Budynki nowoczesne zgodnie z tempem życia rosną w górę, a masowe i seryjnie wytwarzane elementy budowlane, konstrukcje, a nawet całe domy, różnią się znacznie od swych pierwowzorów, wykonywanych prymitywnemi metodami w ciągu długiej i żmudnej pracy. To też zagadnienia budownictwa mieszkaniowego, widziane na tem tle, wymaga u nas gruntownej rewizji pojęć w odniesieniu do środków i metod budowy.

Uświęcone tradycją budownictwo nasze — to budownictwo monolityczne. Murujemy domy z monolitycznych ścian o szablonowych grubościach i nie chcemy pogodzić się z myślą, że od czasu, kiedy używane do tych budowli materjały weszły w użycie, grubości ścian znacznie zmalały, że dziurawi się te ściany przez stosowanie pustaków i t. d. — jednem słowem, że życie samo nam uświadamia wielką różnorodność i wielokrotność funkcyj, jakie ściana ma w tych warunkach do spełnienia. Wymaga się, żeby materjały używane w dzisiejszych budowlach, stanowiły element, niosący ustrój, odgraniczający ubikację oraz dawały dobrą izolację termiczną, i akustyczną. Jeżeli dodamy, że wymogi chwili stawiają dalsze żądania, mianowicie dużą ilość światła i powietrza, obronność przeciwlotniczo-gazową i t. d. — widzimy, że budowla w warunkach obecnych zadośćuczynić musi znacznie dalej sięgającym wymaganiom, niż dawniej.

Nasuwa się zatem wątpliwość, czy dzisiejsze materjały budowlane nadają się w obecnej formie do przejęcia wszystkich wymienionych funkcyj i czy nie należałoby tych funkcyj rozdzielić, dając poszczególnym materjałom do spełnienia zadanie, najbardziej dla nich odpowiednie.

Budownictwo nowoczesne ulegając naturalnej ewolucji wprowadziło do budowli system szkieletowy dla przeniesienia obciążeń, — pozostawiając ścianom rolę wypełnienia i izolacji. Zasadniczą zmianę wprowadziły tu nowe materjały budowlane ostatnich lat, mianowicie cement a w szczególności stal. Stając się najwybitniejszym materjałem konstrukcyjnym, stal siłą swych szerokich możliwości zdobyła łatwo budownictwo przemysłowe i inżynierskie. Niewłaściwe jednak naśladownictwo innych materjałów przy używaniu jej w budownictwie mieszkaniowem, monumentalnem i utylitarnem, nie pozwoliło niestety przez pewien okres rozwinąć zastosowań stali do granic, odpowiadających jej zaletom konstrukcyjnym.

Dopiero wprowadzenie zasad sztuki inżynierskiej do budownictwa mieszkaniowego postawiły zagadnienie stosowania stali w tej dziedzinie budownictwa w nowem świetle. Stało się tem łatwiej, że użycie szeregu nowych t. zw. „materjałów lekkich“ lub zastępczych“ dla wykonywania ścian i stropów, pozwoliło na pozostawienie stali wyłącznie zdania przenoszenia obciążeń, a zatem funkcji, którą spełnić może najlepiej z wszystkich innych materjałów.

Jeżeli uświadomimy sobie, że stal jest materjałem o najwyższej wytrzymałości wśród innych materjałów budowlanych, że budynki stalowo-szkieletowe wznosić można szybko. niezależnie od pogody, użytkować je wcześniej, niż inne, dalej, że można je dowolnie i łatwo przebudować, ze są one ogniotrwałe i dają zabezpieczenie przeciw ruchom gruntu i w obronie przeciwlotniczo-gazowej — zrozumiemy, że rozpowszechnienie się budownictwa stalowo-szkieletowego jest uzasadnione nietylko technicznie, ale i ekonomicznie, tem więcej, że budynki stalowo-szkieletowe pozwalają przy mniejszej powierzchni, zajętej pod budowę, na uzyskanie dużo większej zbudowanej przestrzeni mieszkania.

Poczynione u nas dotychczas doświadczenia w budownictwie stalowo-szkieletowym tyczą się nietylko powszechnie znanych większych budynków, ale i osiedli robotniczych, a nawet i małych will. Dowodzi to, że przy odpowiedniem podejściu i pełnem wyzyskaniu możliwości konstrukcyjnych stali i szkieletu można tym nowoczesnym budowlom zapewnić rentowność już w obecnych warunkach. Oczywiście, w miarę jak budownictwo stalowo-szkieletowe będzie się u nas rozpowszechniać, a przemysł budowlany oswoi się z nowemi metodami budowy oraz organizacją, rentowność tego budownictwa znacznie się zwiększy.

Budownictwo stalowo-szkieletowe wprowadza bowiem przymus planowości i zdrowego sensu. Zdobędzie ono niewątpliwie budownictwo mieszkaniowe i miejmy nadzieję, że nie będziemy w Polsce długo na to czekać.

Budownictwo pocztowe

*) Ministerstwo Poczt i Telegrafów rozwija żywą działalność budowlaną. Działalność ta jest dobrze przemyślana i planowo przeprowadzona. Nowe budynki są projektowane z wytyczną myślą zbliżenia pracownika pocztowego i telegraficznego do klijenta, zbliżenia, wymaganego charakterem poczty jako przedsiębiorstwa; ponadto w nowych budynkach zastosowano zasadę należytego oświetlenia wszystkich ubikacyj światłem dziennym i dostarczenia pracownikowi maximum warrunków higienicznego pomieszczenia, wygody i komfortu. W nowych budynkach panuje niepodzielnie jaknajdalej posunięta racjonalizacja w rozplanowaniu pomieszczeń i na niej oparta prostotą i harmonja form architektonicznych.

Znikněły w nowych budynkach [a znikają i w starych] zamknięte celki, izolujące pracownika pocztowego i telegraficznego od klijenteli. Zastąpione one zostały otwartemi ladami, czasem zaopatrzonemi w ściankę szkloną szkłem lustrzanym przeźroczystem, ujętą w efektowną ramkę metalową. Lady, obłożone czarnem teracem lub szkłem są czyste i sprawiają estetyczne wrażenie.

Sale dla publiczności są w wygodne i dobrze oświetlone pulpity do pisania oraz ławki dla wygody publiczności oczekującej na połączenie telefoniczne. Rozmownice telefoniczne praktyczne, o doskonałej izolacji głosowej i należytem wentylowaniu wnętrza wyłożone są czarnem szkłem — co uniemożliwia pisanie po ścianach „domorosłym literatom", Całość budowli wykonana zostaje zawszez krajowych materjałów.

Ale nietylko nowe budowle noszą piętno estetyki, wygody i komfortu. Wszelkie remonty w starych budynkach, przeprowadzone są pod temi samemi założeniami. Oczywiście, że w tym wypadku trudniej nieco o zupełne zharmonizowanie nowocześnie ujętego wnętrza z banalną architekturą XIX wieku. Znane nam przykłady przeprowadzonych remontów zostały jednak pomyślnie rozwiązane.

Z punktu widzenia wykonawców należy tu podnieść daleko posuniętą technikę rozpisywania przetargów budowlanych stosowaną przez państwowe przedsiębiorstwo „Polska Poczta, Telegraf i Telefon". Każda oferta na wykonanie robót budowlanych opiera się na „Ogólnych i szczegółowych warunkach obowiązujących przy wykonywaniu robót budowlanych" zebranych i wydanych w osobnej książce t. z.III. B. 5. Książka ta stanowi doskonale ujęty i należycie zestawiony podręcznik w zawodzie każdego budowniczego, architekty i ich pomocników.

Wykonanie nowych budowli oddawane jest na podstawie nieograniczonego przetargu solidnej firmie najtańszej, która musi się wykazać udziałem w subskrypcjach pożyczki narodowej i inwestycyjnej oraz popieraniem prac „Polskiego Komitetu Normalizacyjnego". Cena wykonania jest skalkulowana na podstawie dobrze zestawionego i opisanego kosztorysu orjentacyjnego i ujęta w ryczałt. Przed oddaniem oferty przedsiębiorca ma do wglądu oprócz projektu obrysowanego w skali 1:50. wszystkie szczegóły w odpowiedniej dla wykonania i kalkulacji skali.

Ten sposób oddawania robót znakomicie ułatwia zaliczkowania robót oraz przeprowadzenie rozliczenia z przedsiębiorcą. Dodać jeszcze należy, że może żadna inna instytucja publiczna nie usprawniła tak biegu rachunku przedsiębiorcy od chwili wręczenia go kierownikowi budowy aż do chwili wypłaty, jak to uczyniło państwowe przedsiębiorstwo „Polska Poczta, Telegraf i Telefon.

Rezultaty powyższe można było osiągnąć tylko dzięki umiejętnemu zorganizowaniu w Dyrekcjach Okręgowych Poczt i Telegrafów oddziałów budowlanych a w Ministerstwie Poczt i telegrafów wydziału budowlanego. Zawodowi architekci tamże zatrudnieni stykają się codziennie z zagadnieniami życia pocztowego i teletechnicznego. Racjonalnie ulepszają oni każde następne rozwiązanie stawianego im przez życie zadania opierając się na zdobytych doświadczeniach. W ten sposób doszli oni już do wybitnych rezultatów tak pod względem rozwiązań planowych jakoteż udogodnień dla publiczności.

Katowice, IX. 1935.

Wiadomości różne

Nowy etap w rezwoju akcji zapobiegania wypadkom przy pracy i chorobom zawodowym na Śląsku

W dn. 20-22/IX r. b. odbył się w Katowicach zorganizowany przez Polskie Tow. Higjeniczne X. Zjazd Higjenistów Polskich tym razem poświęcony wyłącznie sprawom bezpieczeństwa i higjeny pracy. W zjeździe wzięło udział około 200 osób z całej Polski, lekarzy, inspektorów pracy, inżynierów oraz działaczy społecznych interesujących się powyższem zagadnieniem.

Zjazd ten będzie miał niewątpliwie duży wpływ na dalszy rozwój zorganizowanej akcji zwalczania wypadków i chorób w przemyśle, akcji, która w ostatnich czasach znajduje coraz większe zrozumienie u naszych sfer przemysłowych.

Wśród wniosków, które uchwalono na Zjeździe do najważniejszych należą te, które mówią o konieczności:

wprowadzenia sprawy bezpieczeństwa i higjeny pracy do programów w szkołach zawodowych wyższych, średnich i niższych;

ustalenia ścisłej współpracy inżynierów i lekarzy higjenistów w akcji profilaktycznej na terenie zakładów pracy — oraz włączenia kwestji bezpieczeństwa i higjeny pracy do programu działania Polskiego Towarzystwa Higjenicznego.

Zjazd nabiera tem większego znaczenia, że odbywał się na terenie naszego zagłębia przemysłowego, gdzie sprawa należytego zorganizowania akcji zapobiegania wypadkom i chorobom przemysłowym odgrywa szczególnie dużą rolę gospodarczą, społeczną a nawet polityczną i gdzie jednocześnie istnieją największe możliwości zrealizowania przez przemysł tej akcji.

W czasie Zjazdu nastąpiło poświęcenie Śląskiego Zakładu Higjeny w Katowicach, w Zakładzie ma w tym roku powstać oddział higjeny pracy i techniki sanitarnej.

Posiadając na miejscu naukowe laboratorjum poświęcone badaniom wpływu warunków pracy na zdrowie pracowników, będzie mogło nasze zagłębie przemysłowe w niedługim czasie podnieść stan higjeny i bezpieczeństwa pracy w swych warsztatach pracy.

INSTYTUT SPRAW SPOŁECZNYCH
Komunikat Informacyjny Nr. 223/C/Z/Insp
(wrzesień 1935 r.)
Jerzy Michałowski

Komunikat Nr. 1

z posiedzenia Zarządu Związku Stowarz. Samodzielnych Budowniczych i Kierown. Budowy R. P.

Dnia 14 września 1935 r. odbyło się w Krakowie w lokalu Związku Budowniczych i Kierowników Budowy przy ul. Straszewskiego 28 posiedzenie Zarządu Związku Stowarzyszeń Samodzielnych Budnwniczych i Kierowników Budowy przy udziale pp: J. Widucha, prezesa inż. W. Stupnickiego, arch. Smykli, arch. Grzybowskiego, arch. K. Brzezińskiego inż. K. Stroki, inż. E- Turzańskiego, arch. Eintrachta, arch. Wartha i dyr. Kuntzego.

Po odczytaniu protokołu z ostat. posiedzenia Zarządu, złożył sprawozdanie z działalności Prezydjum Związku dyr. Kuntze.

Również złożył dyr. Kuntze sprawozdanie kasowe. Stan finansów Związku, wobec opieszałości członków w płaceniu składek po 2. zł. miesięcznie jest b. zły i Związek ma różne zobowiązania do płacenia, nie może się atoli z nich wywiązać, a to z braku gotówki. Wobec powyższego apeluje Prezydjum Związku b. gorąco do członków, by ci zechcieli łaskawie wpłacać tę drobną kwotę 2 zł. miesięcznie do kasy Zwiazku i nie zalegali ze składkami.

Nad złożonemi sprawozdaniami rozwinęła się szeroka dyskusja na temat spraw zawodowych budowniczych i Kierowników budowy, jak również na temat już w najbliższym czasie powstać mającego Zrzeszenia Przedsiębiorców Budowlanych.

Jeśli idzie o sprawy zawodowe, to sytuacja kształtuje się o tyle dla budowniczych pomyślnie, że dyr. dep. w Ministerstwie Przemysłu i Handlu p. Kandel, uznaje potrzebę koncesjonowania przemysłu budowlanego, i że on sam podejmie inicjatywę i wystąpi z odpowiedniem pismem do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Zanim atoli sprawa koncesjonowania stanie się faktem dokonanym, upłynie dość czasu, gdyż muszą się jeszcze wypowiedzieć Izby Przemysłowo-Handlowe i zainteresowane Ministerstwa.

Co się tyczy „Zrzeszenia Przedsiębiorców Budowlanych“ to odnośne podanie wraz z projektem statutu zostało już złożona w Ministerstwie Pr8emysłu i Handlu również do rąk p. dyr. departamentu Kandla i jest nadzieja, że sprawa założenia Zrzeszenia Przeesiębiorców Budowlanych i nadania mu charakteru przymusowego będzie w najbliższym czasie pozytywnie załatwioną.

Również poruszoną została sprawa wydawnictwa „Budowniczy“, a mianowicie sprawa komitetu redakcyjnego, jak również nadsyłania odpowiednich artykułów do czasopisma.

W końcu powiadomił dyr. Kuntze zebranych, że do Związku Stowarzyszeń Samodzielnych Budowniczych i Kierowników Budowy — przystąpił oficjalnie z dniem 1 lipca 1935 r. — Związek Kierowników Budowy Zagłębia Dąbrowskiego w Sosnowcu.

Cennik

materjałów budowlanych z dnia 1. września 1935 r.

Średnie ceny targowe (orjentacyjne).

OBJAŚNIENIA: (o ile są podane osobno przy odnośnym artykule). Ceny podane są loco skład. Ceny liczone wraz z dostawą na budowę = n. b. Ceny liczone loco stacja załadowcza = l. st. z. Wagon liczony = 10.000 kg.

Poz.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	CENA		
			Katowice na składzie lub wag.		Lwów
			—	do —	
1	Cegła dęta	1000 szt.			52·—
2	„ trocinówka	„			50·—
3	„ zwyczajna palona .	„	23·—	30·—	49·—
4	„ ostro palona . . .	„	33·—	38·—	
5	„ sort oblicówka . .	„	64·—	80·—	
6	„ twardo palona . . .	„			
	„ wytrz. ciśn. . . .	„			
	„ 250 kg/cm . , . .	„	40·—	45·—	
9	„ pustakowa	„	32·—	36·—	
10	„ pustakowa porow. .	„	45·—	60·—	
11	„ sufit. 25 × 15 × 10 (Klein	„	60·—	68·—	
12	„ sufit. 25 × 35 × 15 (Akerman) . . .	„	165·—	200·—	
13	„ szamotowa kraj, 32/33 SK	„	100·—		
14	Piasek rzeczny . . . n. b.	„	6·70	7·—	
15	„ kopalny	1 m³	3·50	4·—	3·50
16	Żwir rzeczny	1 tona	6·—	7·—	1 m³ 16·—
17	„ tłuczony	1 m³			7·50
18	Żużel wysokopiec. łam.				
19	a) podkład	1 tona			
20	b) szuter	„			
21	c) grysik	„			
22	d) piasek żużlowy . . .	„			
23	Wapno palone zależnie od jakości	1000 kg.	16·—	20·—	32·—
24	Wapno palone . . . n. b.	wagon			310·—
25	„ gaszone . . n. b.	1 m³	15·—	16·50	21·—
26	Gips murarski we work.	100 kg	5.—	6·—	4·25
27	„ sztukator				
28	a) harceński . . .	„	14·—	16·—	
29	b) alabaster kraj. .	„		18·—	
30	Cement w work. . . n. b.	„	4·—	5·—	50 kg 3·—
31	Maty trzcinowe	1 m²	0·10	0·12	0·08
32	Gwoździe sufit 25×25	1 kg	0·90	9·90	1·10
33	Drut do trzcin. żarzony	„	0·60	0·60	0·80
34	„ żelazny 5 i 6 mm. w kręgach nieżarz.	100 kg	46·—	53·—	
35	Płytki kamionk.	1 m²	18·—		18·—
36	„ terrazowe	„			9·—
37	„ okładzinowe glaz. .	„	13·—	17·—	16—22
38	Dreny (sączki) 2 cal. . .	1000 Szt.	45·—	65·—	
39	„ „ 3 „ . .	„	100·—	105·—	
40	„ „ 4 „ . .	„	175·—	180·—	
41	Rury kamionk. 100 mm.	1 m b.	4·90	5·10	8·45
42	„ „ 150 „	„	6·50	7·50	12·70
43	„ „ 200 „	„		10·50	17·85
44	Zaprawa zasad „Terra-bona	100 kg	9 —	12·—	7—11
45	Felsyton		7·50	9·—	
46	Asfaltowa papa izolac. . .	1 m²	1·10	1·20	0·90
47	Rury bet. (/) 15 cm. n. b.	1 m b.	1·50		1·10
48	„ „ „ 20 „ „ „	„	2·—		1·80
49	„ „ „ 30 „ „ „	„	3·10		2·80
50	„ „ „ 40 „ „ „	„			4·10
51	„ żel. lane asfaltow.	1 kg	0·45		
52	„ ołowiane	„	1·35		
	Do robót ciesielskich				
53	Belki sosn. ciosane . . .	1 m³			
	10/10—16/18 — 3 — 5 m. dł.	„	50.—		27·—
54	6 „ „	„	55·—	60·—	33·—
55	16/16—16/18 — 7 — 8 „ „	„			40·—
56	„ „ — 9 — 12 m dł.	„			40·—
57	18/21—21/24 „ „ „				42·—

Poz.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	CENA		
			Katowice na składzie lub wag.		Lwów
57	Deski podł. na pióro i wpust 5/4	1 m²	1m³	85·—	2·10
58	Deski sos 19 — 26 mm.	1 m³			36·—
59	„ „ bud. 33—80 „	„	56·—	62 —	37·—
60	„ „ stolarskie nieobrzyn. I i II kl.	„			80·—
61	Deski smerek. obrzyn. I i II. kl.	„			80·—
62	Deszczułki dębowe I kl	„	6·—	7·—	5·70
63	„ parkiet. II „	„	5·—	6·—	4·70
64	„ „ III „	„			3·60
	Żelazo i okucie				
65	Żelazo do bet. okrągłe . .	100 kg			33·—
66	„ „ „ składow. .				
67	„ w kręg.		310·—		38·—
68	„ profil. cena zas. do Nr. 24 skład . . .	1 tona	320·—		
69	Ponad Nr. 24 skład. . . .	„	380·—		
70	Walcówka w wiązkach cena zas.	„	—·—		
71	Bednarka	„	380·—		
72	Gwoździe	100 kg	50·—	70·—	53·—
	Do robót zduńskich				
73	Kafle kolor kraj. ciemn.	1 szt.			0·55—·65
74	„ „ „ jasne	„			0·70—·90
75	„ „ „ kuch.	„			0·70
76	„ I kl. białe polerow.	„			
77	„ szmelcowe	„	—·—		
78	Kwadratele	„			
79	Narożniki	„	50% droż. od kafli		
80	Cegła szamot. kraj. . . .	„			—·14
81	Drzwi paleniskowe . . .	„			
82	„ lane niklow. , . .	garnitur			5·50
83	Drzwiczki hermet. pal. , .	„			11·—
84	Drzwiczki żelazne. , .	„			5·50
85	„ niklowe . . .	„			8·50
86	1 ruszt. lany	15/21 szt			0·80
87	Płyty kuchenne . . , .	100 kg			—
88	Pieczarnik zwykły . . .	1 szt.			7·50
89	„ lepszy	„			8·50
90	Kociołek z blachy z frontem miedzianym . . .	„			7·50
91	Futerał . . . . . , . . .	„			1·— 6·—
92	Opaski kuchenne kute . .	„			—
93	Lufcik kuchenny	„			0·50—1·—
94	Rura dymowa z kolan. . .	„			3·50
95	Wentylator żaluzjowy . .	15/15			2·50
96	„ „ . .	15/30			3·25
97	Garnitur paleniskowy . .	„			7·50
98	Drzwiczki kuch. lane . .	„			2·50
99	1 wycior komin pojed. . .				2·20
100	„ „ „ podw. . .				2·50
	Do robót szklarskich				
101	Szyby do 2 mm. 1/4 III . .	1 m²	2·30		3·—
102	„ „ 3 „	„	7·50	8·—	7—10
103	„ „ 4 „	„			12·15
104	Ornamentowe				10·—
105	(w wielkości 50/150 wraz z oszkleniem liczone w świetle futryny zwykłe 2 m²				3·50
106	Prążkowane 6 mm. . . .				12—16
107	(wraz oszklenie świetlni dachowych w żelazie i tp. osobna dopłata)				13—16

Poz.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	CENA Katowice na składzie lub wag	CENA Lwów
	Materjały dekarskie			
108	Blacha pocynkowana i lakierowana . .	1 kg.	0·85	0·80
109	„ cynkowa	1 kg	1·90	
110	Papa Nr. 200	7 m²	2·50 3·—	3·60 (10 m²)
111	„ „ 150	„	3·— 3·50	4·50 (10 m²)
112	„ „ 125	„		6·65 (10 m²)
113	„ „ 100	„	4·30 5·—	7·25 (10 m²)
114	„ „ 80	„	5·— 6·—	8·60 (10 m²)
115	Dachówka karpiórka 1 kl. .	1000 szt.	100·—	110·—
116	„ kliny	1 szt.	0·20	0·70
	„ folsor	„	100·—	
117	Gąsior dachówk. masz. . .	„		
118	Gwóździe papowe . . .	1 kg	0·85— 1·05	
119	Dachówka cement. 22 szt.			
120	na 1 m²	1000 szt.	135·—	
121	Gąsior cementowy . . .	1 szt.	0·90 1·10	

Poz.	Wyszczególnienie	Jednostka miary	CENA Katowice na składzie lub wag	CENA Lwów
	Materjały różne			
122	Smoła gaz. preparow. . .	100 kg	18·— 20·—	
123	Asfalt kraj. (sztuczny) . .	„	20·— 25·—	
124	Gudron krajowy	„		
125	Lepnik krajowy	„	17·50 21·—	24·—
126	Karbolineum	„	25·— 30·—	
127	Kit do papy	„	40·— 45·—	
128	„ „ rur i muf	„		
129	Kreda szlamowa	1 kg	0·08	
130	Klej stolarski	„	1·75	0·07
131	Wodochron	100 kg		120·—
132	„ D.	„		100·—
133	Szczelnit	„		340·—
134	„ PS.	„		260·—

Komunikat 2

W dniu 16-go września 1935 roku Prezydjum Stowarzyszenia Zawodowego Przemysłowców Budowlanych w Warszawie złożyło dyr. dep. przemysłowego Ministerstwa Przemysłu i Handlu p. Kandlowi podanie o powołanie przymusowego Zrzeszenia Przedsiębiorców Budowlanych, poparte odpowiednim memorjałem i podpisami 120 przedsiębiorców budowlanych.

Pan dyr. dep. przyrzekł poparcie tej sprawy w kierunku jej realizacji.

Przed wydaniem ostatecznej decyzji zasięgnie Ministerstwo Przemysłu i Handlu opinji Związku Izb Przemysłowo-Handlowych.

Nakładem Związku Stowarzyszeń Samodzielnych Budowniczych i Kierowników Budowy Rzeczypospolitej Polskiej Z z. w Katowicach

REDAKCJA BUDOWNICZEGO
Inż. archit. JÓZEF THORN
Lwów, ul. Sykstuska 38 — Telefon 205-43

Odbito w drukarni Kupieckiej, Lwów, Pasaż Hausmana 5 — Telefon Nr. 234-62